

การจัดการศึกษาเรียนรวมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน Inclusive Education Management Model for Sustainable Development

สิรินทร์รัตน์ ศรีราตรี

นักศึกษานิเทศศาสตร์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s66561802066@ssru.ac.th

ธดา สิทธิธาดา

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: Thada.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอเกี่ยวกับการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรวมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยบทความนี้ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาพิเศษ การขยายโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยดำเนินการตามแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียน คือ (1) การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นที่การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน และการพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่แตกต่างให้ได้รับการพัฒนา ทั้งทางด้านสติปัญญา ทักษะกระบวนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเองและสังคม และมีความพร้อมในการประกอบอาชีพ (2) การบริหารงานที่มีคุณภาพ โดยเน้นที่ การวางแผน และการบริหารงานโดยการสร้างภาวะผู้นำ และความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาพิเศษแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ประกอบกับการใช้เทคนิคการบริหารงาน การปรับเปลี่ยนกระบวนการในการทำงาน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (3) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาต่อโดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของการจัดการเรียนรวม รูปแบบการจัดการเรียนรวมในสถานศึกษา และปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการเรียนรวมนี้ สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเรียนรวมตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดเห็นและทัศนคติที่หลากหลายอันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ต่างกัน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การสร้างทัศนคติ ทางบวกให้กับบุคลากรโดยเฉพาะผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรวมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรวม, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This article aims to present an inclusive education management model for sustainable development, which is an educational approach for children with special needs. The article emphasizes the development of quality and standards in special education, expanding educational opportunities, and promoting participation in education management. It outlines the following guidelines for driving school operations: (1) Teaching and learning, focusing on developing curricula that meet the special needs of learners, and developing guidelines for learning management that helps develop learners with diverse special needs in terms of intellect, process skills, positive attitudes towards themselves and society, and readiness for careers. (2) Quality administration, emphasizing planning and administration through building leadership, academic strength, and stakeholder participation to formulate strategic plans for participatory special education development in schools. This involves using management techniques and adjusting work processes to achieve desired outcomes. (3) Developing student quality by focusing on student-centeredness to enable lifelong learning, vocational abilities, and further education. This academic article aims to study the meaning of inclusive education, inclusive education models in schools, and success factors of this inclusive model. In summary, inclusive education is based on diverse views and attitudes, leading to different practices. It requires cooperation from all sectors. Creating positive attitudes, especially among administrators, is crucial for driving sustainable inclusive education development.

Keywords: Inclusive education management, sustainable development

บทนำ

การศึกษาปัจจุบันในประเทศไทยเข้าสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากอดีต ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ค้ำครองสิทธิ สร้างความ เสมอภาค ให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและให้โอกาสทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ชัดเจนในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 วรรคสองว่าการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการ เรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ นอกจากนี้

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ยังกำหนดให้คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐาน เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท และบุคคล โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ส่งเสริมให้โรงเรียนทั่วไปจัดการศึกษาแบบเรียนรวมขึ้น

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Special Needs) ได้รับสิทธิในการศึกษาและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องกับความ ต้องการทั้งทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีด ความสามารถของแต่ละคนไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้มากนักและเด็กทั่วไปได้เรียนร่วมกันใน ชั้นเรียนปกติเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีสังคมที่กว้างขึ้น และได้รับการช่วยเหลือ จากเพื่อนๆ ครูและผู้ปกครอง (นิติธร ปิลวาสน์, 2556)

การจัดการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติหรือเป็นเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ ทางโรงเรียน จะต้องรับเด็กทุกคนและจะต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสม การเรียนร่วมนั้นยังหมายถึง การศึกษาที่ไม่แบ่งแยกระดับชั้นเช่น อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ตลอดจนการดำรงชีพของ คนในสังคมหลังจบการศึกษาจะต้องดำเนินไปใน ลักษณะรวมกันที่ทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่ต้องใช้ ชีวิตร่วมกันกับเด็กปกติโดยไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดความหมายของการเรียนร่วมน่า หมายถึงวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้เรียนรวมกับเด็กปกติ เพื่อส่งเสริมให้เด็ก เหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของ บุคคลนั้นให้สามารถดำรงชีวิต ในสังคมอย่างปกติสุข (นิติธร ปิลวาสน์ : <http://taamkru.com/th/>)

การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม เป็นรูปแบบในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษหรือการศึกษาพิเศษ (อาพร ศรีบุญเดช, พรหมณี หาญหัก, ปริศนา สันคำ : Online) เป็นกระบวนการในการ พัฒนาความสามารถของเด็กตามสภาพของความแตกต่างระหว่าง บุคคล และเอกลักษณ์ของแต่ละคนวิธีการที่ นำมาใช้สอนและอบรมเพื่อพัฒนาเด็กจึงจำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับเด็ก แต่ละคนด้วย โดยมีเป้าหมายที่ ต้องการให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมาก ที่สุดเท่าที่จะ เป็นได้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จึงได้ยึดหลักของความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละคนเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษาเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทจะมีหลักในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันไป

การเรียนรวม “Inclusion” หมายถึง การจัดการบริหาร สนับสนุน ส่งเสริมครูและผู้บริหารในโรงเรียน ปกติให้จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติโดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นปกติหรือเด็กคน ใดเป็นเด็ก พิเศษไม่คำนึงถึงความรุนแรงในสภาพความพิการ มีการจัดเตรียมโปรแกรมการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคลสำหรับเด็กพิเศษ อย่างเหมาะสมให้เด็กพิเศษได้เข้าเรียนรวมในชั้นเรียนวิชาการและกิจกรรมพิเศษเท่าที่

จะเป็นไปได้ รวมถึงการทำกิจกรรม ต่างๆ เช่นเดียวกับนักเรียนปกติ สนับสนุนให้นักเรียนพิการได้มีเพื่อนผู้ช่วย หรือเพื่อนคู่หูเช่นเดียวกับเด็กปกติ จัดให้ นักเรียนพิการได้รับการศึกษาในชุมชนและสิ่งแวดล้อมต่อไป

ดังนั้นสรุปได้ว่า การศึกษาเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงสุด เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างทัดเทียมเหมือนนักเรียนปกติการศึกษาเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่เอื้อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าถึงเรื่องการศึกษาได้ตามสิทธิที่ได้รับจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แม้กระนั้นก็ตามที่ยังคงมีหลักฐานยืนยันปัญหาในการใช้และการเข้าถึงของนักเรียนกลุ่มนี้เหตุผลหลักประการหนึ่งแม้ว่าผู้บริหารและครูผู้สอนจะตระหนักถึงความจำเป็นในการเข้าถึงของนักเรียนพิการแต่ไม่มีความรู้เพียงพอในการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรวมครูแต่ละคนตีความ และเลือกใช้เครื่องมือที่ต่างกันออกไปอันส่งผลให้การพัฒนา ในส่วนนี้ยังไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนทางด้านกลุ่มผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการก็ยังคงคิดหารูปแบบที่เหมาะสมซึ่งก็ยังมีเพียงแค่ว่า จึงจำเป็นที่จะต้องคิดหาเครื่องมือที่สะท้อนถึงสถานการณ์ที่เป็นอยู่รวมถึงปัจจัยที่เชื่อมโยงสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน บทความนี้ได้รวบรวมและทบทวนการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรวม รูปแบบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะส่งผลในเชิงปฏิบัติต่อไป ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) เบญจา ชลธารินทร์ (2546) ได้พัฒนาโครงสร้างซีท เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปบูรณาการ ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรวม ให้มีประสิทธิภาพ รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรวมโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ประกอบด้วย 1) นักเรียน (S : Student) เตรียมความพร้อมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การช่วยเหลือทางวิชาการ เพื่อพัฒนา ศักยภาพทุกด้าน 2) สภาพแวดล้อม (E : Environment) จัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment: LER) 3) กิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities) ทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องจัดให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าร่วมได้ 4) เครื่องมือ (T : Tools) เริ่มจากการวางนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณระบบการบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาตามความบกพร่องแต่ละประเภท

จุดเด่น คือ การเตรียมความพร้อมของโรงเรียน เพื่อรองรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงความรุนแรงของความบกพร่อง จุดที่เป็นอุปสรรค คือ โรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว องค์กรหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย และโรงเรียนที่จะจัดได้ต้องมีความพร้อมค่อนข้างสูง ทั้งนโยบาย งบประมาณ อาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากร ซึ่งต้องเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ถึงจะดำเนินการบรรลุ วัตถุประสงค์ได้

2. รูปแบบการเรียนรวมแบบรวมพลัง (Collaborative Inclusion Model: CIM) นางลักขณ์ วิรัชชัย (2544) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา จากแนวคิดและแนวโน้มการจัดการศึกษาในประเทศไทย และ

ต่างประเทศ กับโครงการฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชนมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดการศึกษามีแนวโน้มเป็นรูปแบบเรียนรวมและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน เน้นการฝึกอาชีพ ดำเนินการ นำครอบครัว ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนา ความรู้ ความเข้าใจ การบำบัดรักษา การหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาความพิการในระดับชุมชน จนได้ รูปแบบการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรวม ได้แก่ รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบอิงครอบครัว และชุมชน รูปแบบการสอนตามบทบาทหน้าที่ รูปแบบการสอนเป็นรายบุคคล รูปแบบการทำงานเป็นทีม การร่วมมือร่วมใจและการให้คำปรึกษา ซึ่งจากรูปแบบที่หลากหลายนี้นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการเรียนรวมแบบรวมพลัง (Collaborative inclusion model: CIM)

จุดเด่น คือ เป็นการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาที่นำผู้นำและเจ้าหน้าที่ในชุมชน ครอบครัว และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานให้คนพิการได้รับบริการที่เหมาะสมและใกล้บ้าน สร้างให้ครอบครัว และคนในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อพานักเรียนให้สามารถพึ่งพาตนเองและเข้าสู่ความสังคมได้เหมือนคนทั่วไป จุดที่เป็นอุปสรรค คือ สถานที่จำเป็นต้องขยายหรือเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณเด็กที่เข้ารับบริการ การศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และเหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กที่จะนำไปจัดการศึกษาเรียนรวม

3. รูปแบบ APACP Model สุภาพร ชินชัย (2551, น. 138-148) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนและชุมชน ตั้งแต่ 1) กำหนดปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการ เรียนรวมในโรงเรียน 2) กำหนดแนวทางและการวางแผนแก้ปัญหา 3) ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดขึ้น ซึ่งมีการประเมินผลในระหว่างดำเนินการตามแผน และการปรับเปลี่ยนแผนอย่างต่อเนื่อง 4) การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ นำกระบวนการ วิเคราะห์ ปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค Future Search Conferences: F.S.C. (Weisbord & Janoff, 2000, อ้างถึงในสุภาพร ชินชัย, 2551: น. 62) นำผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) เข้ามาทำการประชุมร่วมกันเพื่อคิดวิเคราะห์ วางแผนให้โอกาสตั้งแต่ค้นหาปัญหา ความต้องการ ทิศทางในการดำเนินการ แนวทางในการแก้ปัญหา ขั้นตอนการปฏิบัติ และการประเมินผลดำเนินงาน ซึ่งส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ เข้าใจ นำไปสู่การจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

จุดเด่น คือ มีการศึกษาปัญหา ความต้องการของโรงเรียน การวางแผนแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติ และ ติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในพื้นที่ของชุมชน กลายเป็น กำลังสำคัญในการผลักดันให้ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา จุดที่เป็นอุปสรรค คือ เหมาะสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรเพียงพอต่อการดำเนินงาน โรงเรียนมีระบบการบริหารที่ชัดเจน มีกระบวนการ นิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษภายในโรงเรียน

4. การจัดการเรียนรวมแบบคละชั้น (Multilevel Inclusive Education) กิ่งเพชร ส่งเสริม (2552, น. 350-358) โดยการออกแบบแผนจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความแตกต่าง เป็นการช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับนักเรียนปกติอย่างเสมอภาค ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นการนำนักเรียนมาเรียนด้วยกันในชั้นเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุ ความสามารถ เพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายของนักเรียน มีหลักการดังนี้ 1) โรงเรียนมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนแต่ละคนมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เด็กเรียนช้าและเด็กเก่งไม่ได้รับความกดดันในการเรียน 3) ปรับหลักสูตรและวิธีสอนที่ยืดหยุ่น 4) จัดแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละคน 5) มีวิธีสอนที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของ นักเรียนแต่ละคน (6) นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกัน โดยวิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Tutoring) การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการทำโครงการหรือกิจกรรมเป็นกลุ่ม 7) ผู้เรียนได้รับการประเมิน ตามศักยภาพจริง คือ ความสำเร็จของนักเรียนเกิดจากความพยายามและความอดุสาหะ ไม่นับวิธีการตัดเกรด 8) มีการวางแผนหลักสูตร การประเมินผลและการบันทึกผลการสอนตามสภาพจริง 9) ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้สอนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการเรียนการสอน

จุดเด่น คือ พัฒนาจากความต้องการจำเป็นของโรงเรียน เพื่อใช้แก้ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ระดับประถมศึกษา ที่ขาดแคลนอัตรากำลังในการจัดการศึกษาพิเศษ เป็นการช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการ พิเศษมีโอกาสเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านร่วมกับนักเรียนทั่วไป ซึ่งเกิดจากความร่วมมือ ความเข้าใจของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน ที่นำทรัพยากรในชุมชนมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ จุดที่เป็นอุปสรรค คือ เหมาะสำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาและต้องเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนในแต่ละระดับชั้นจำนวนไม่มากขาดแคลนบุคลากรการสอนไม่ครบชั้น สำหรับโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาถ้าจะนำไปใช้อาจต้องมีการศึกษา ความต้องการจำเป็นของชุมชน ครอบครัว ตัวนักเรียน และเพิ่มการส่งเสริมทักษะทางอาชีพให้แก่นักเรียนร่วมด้วย

7. รูปแบบ Cocomodel 21 Model (สมเกตุ อุทธโยธา, 2562: น. 1-24) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการนำบุคลากรขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ เข้ามาสร้างเป็นเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ ซึ่งรูปแบบ Cocomodel 21 Model ประกอบด้วย 1) Co: Collaboration การประสานความร่วมมือจากขององค์กร ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันพัฒนาการเด็กราช นครินทร์ ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และโรงเรียนแกนนำในการจัดการเรียนรวม 2) Co: Coaching and Mentoring การนิเทศแบบพี่เลี้ยง การให้คำชี้แนะ (Coaching) 3) Out: Outreach Program การออกหน่วยบริการเชิงรุกถึงโรงเรียน (School Outreach Program) และ 4) 21: Learning in 21st Century การเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 จุดเด่น คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือขององค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ และโรงเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

พิเศษให้แก่นักเรียน โดยรูปแบบนี้จะไม่เน้นองค์กรใดองค์กร หนึ่งให้ทำหน้าที่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อสร้างเครือข่ายแล้วจะมีการดำเนินการประชุมอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนตามบทบาท ของแต่ละองค์กร เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการของโรงเรียน องค์กรจะนำประเด็นที่เกี่ยวข้องไปวางแผน ช่วยเหลือ จุดที่เป็นอุปสรรค คือ องค์กรในเครือข่ายต้องดำเนินการไปพร้อมกัน ถ้าขาดแม้แต่องค์กรเดียวจะไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการของรูปแบบต่อไปได้ และต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ซึ่งเหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็กที่เริ่มดำเนินการจัดการเรียนรวมแต่ขาดความพร้อมในด้านงบประมาณ

8. รูปแบบ “FOR U Model” วิญญูฐา นันตะสุข (2559) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในแจ้ห่มวิทยาภายใต้หลักสำคัญ คือ “เพื่อน โอกาส สัมพันธภาพ และความเข้าใจ” ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ F : Friends (เพื่อน) คือ ความเป็นเพื่อน ความเป็นมิตร การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันใน รูปแบบเพื่อนช่วยเพื่อน รวมถึงการไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา หรือต้น กำเนิดของเพื่อน O: Opportunity (โอกาส) คือ การให้โอกาสเด็กพิเศษในการพัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพ โอกาสใน การเข้าถึงบริการอื่นใดทางการศึกษาและโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะสังคม เป็นต้น R Relationship(สัมพันธภาพ) คือ สัมพันธภาพและมิตรภาพอันดีระหว่างเด็กพิเศษกับ ครู นักเรียนในโรงเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน U : Understanding(ความเข้าใจ) คือ ความเข้าใจในความแตกต่างทั้งทางด้านพฤติกรรม อารมณ์ สังคม ร่างกาย สติปัญญา รวมถึงศักยภาพในด้านการเรียน การทำกิจกรรม การเข้าสังคมของเด็กพิเศษ

จุดเด่น คือเป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่เด็กพิเศษและเด็กปกติได้เรียนร่วมกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้พัฒนา ตนเอง มีสังคมที่กว้างขึ้น และได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง เน้นมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนเกิดจากความร่วมมือ ความเข้าใจของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน สามารถนำไปเป็นรูปแบบ การพัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนที่ขยายการจัดการศึกษาและรองรับจำนวนเด็กพิการที่จะเข้ารับการศึกษาร่วมทั้งการส่งต่อนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น

สรุป

จากรูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แม้จะมีแนวคิดที่หลากหลาย แต่ก็ไม่ได้ตัดสินว่ารูปแบบใดจะดีหรือด้อยไปกว่ากัน เช่น บางรูปแบบอาจเน้นที่ผู้บริหาร ในขณะที่อีกรูปแบบหนึ่งเน้นที่ครูผู้สอนและนักเรียน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรวม คือ การให้ความสำคัญกับบริบทสภาพแวดล้อมการศึกษาอย่างไรก็ดี แต่ละรูปแบบก็มีความเหมือนและความแตกต่างกัน อาจเปรียบเทียบได้กับวิถีปฏิบัติและการพิจารณาบริบทของสถานศึกษาเน้นความสำคัญกับคณะทำงานหรือผู้เกี่ยวข้องกับการจัดศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งอาจทำให้เกิดการมีส่วนร่วมกระบวนการพัฒนาการรูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรวมนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นรูปธรรม โดยไม่มุ่งเน้นการรับรู้เพียง

นโยบายที่เน้นการกระทำของบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยลำพัง หากแต่ให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาพิเศษการขยายโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยดำเนินการตามแนวทาง การขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาเดินทางไปพร้อมๆกันเมื่อทุกๆฝ่ายเกิดความร่วมมือ โดยรูปแบบการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนนโยบายของผู้บริหาร และการนำไปใช้กับครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องยึดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอาจนำมาผสมผสานกัน ตามความเหมาะสมขณะเดียวกันก็ปรับเอาแนวคิดของการพิจารณาปรับของการเข้าถึงการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้เกิด การแลกเปลี่ยนทางความคิดและการทำงานร่วมกันในแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่มีรูปแบบใดจะดีไปกว่ากันหากกล่าวโดยสรุปแล้วในแต่ละรูปแบบก็มีลักษณะเฉพาะซึ่งก็ขึ้นอยู่กับบริบทและสถานการณ์ที่จะขึ้นอยู่กับบริบทที่จะนำไปปฏิบัติรูปแบบหนึ่งอาจจะสามารถใช้ได้ดีกับสถานศึกษาแห่งหนึ่งแต่ใช้ไม่ได้กับอีกแห่งหนึ่ง แต่สามารถศึกษารูปแบบได้หลายๆรูปแบบไปพร้อม ๆ กับเรียนรู้ นำมาปรับใช้ในสถานการณ์จริงน่าจะส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งเพชร ส่งเสริม. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
- นางลักษณะ วิรัชชัย. (2544). รูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบรวมพลัง: การพัฒนารูปแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- นิติธร ปิลวาสน์. การเรียนร่วมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. ค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2567 จาก : <http://taamkru.com/th/>
- เบญจา ชลธารันนท์. (2546). คู่มือการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา. คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- ปวีณา วิจิตพร. (2554). รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของมูลนิธิบ้านสมานใจ จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญาณิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผดุง อารยะวิญญู และวาสนา เลิศศิลป์. (2551). การเรียนรวม. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที. สมเกตุ อุทธโยธา. (2562).

- ภาพร ชินชัย. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ :กรณีศึกษา
โรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่' ค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2567 จาก :
http://ams.cmu.ac.th/journal/index.php?option=com_content&id
- ภูฟ้า เสวกพันธ์ (2555) การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมเกตต์ อุทธโยธา. 2562. การขยายการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามแนวทางการ
เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรูปแบบ CocoOut 21 Model. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 14(7): 1-24.